

idrijskem rudniku. Eden najpomembnejših dokumentov je prepis idrijskega rudarskega reda (Idrianische Perkwerehs Ordnung) iz leta 1580. Ta prepis na 43 straneh, verjetno iz 18. stoletja, so nam tudi fotokopirali. Nadalje sem evidentiral dokumente, ki so shranjeni v gradivu Zapisnikov poročil (Bericht Protocoll) od leta 1566 do 1743. Tu so zapisi o idrijskih rudniških uradnikih (Idrianer Beamte und Officianten), vizitacijski zapiski (Idrianer Bergwerks Visitations Comission, Idrianer Bergwerks Visitations Relation), spisi idrijskega rudniškega urada (Idrianer Verweeser Amt), vse iz 18. stoletja, pa tudi zapiski idrijske rudniške komisije (Idrianischer Bergwerk Commission) iz leta 1643. Iz seznamov spisov za leta 1785 je razvidno, da so ohranjeni zapisi o idrijskih rudarjih (Idrianer Bergarbeiter...) in spisi idrijskega Višjega rudniškega urada (Idrianer Ober-Berg Amt oziroma Idrianer Berg Ober Amt).

Arhiv hrani izjemno bogata zbirka (več kot 50.000 kosov) rudniških in jamskih načrtov, kart in skic. V inventarjih te zbirke sem zasledil tri jamske karte iz idrijskega rudnika iz let 1698, 1706 in 1750 (inv. št. 9964-9966). Ohranjeni pa so tudi zelo lepi načrti rudnika v Banski Štiavnici, ki sta jih narisala graditelj klevč Jažef Mrak, tukajšnji praktikant, in Anton Steinberg, upravitelj idrijskega rudnika v prvi palavici 18. stoletja.

Zaradi zasedenosti arhivske čitalnice in prezaposlenosti odgovornih v arhivu z organizacijo simpozija na žalost nisem mogel pregledati drugega obsežnega fonda, pomembnega za našo zgodovino, in sicer fonda Rudarske in gozdarske akademije v Banski Štiavnici (Banska a lesniška akademija, Bergakademie) z gradivom iz let od 1770 do 1919. Akademijo je leta 1762 ustanovila cesarica Marija Terezija in je bila prva visokošolska ustanova te vrste na svetu. Na njej so se šolali številni rudarski strokovnjaki, ki so po končanem študiju službovali pri idrijskem rudniku, osem let pa je na njej poučeval tudi Johannes Antonius Scapoli. Gospod Scapoli je v ta kraj prišel iz Idrije, tam je bil namreč med leti 1754 in 1769 prvi rudniški zdravnik.

Banska Štiavnica na Slovaškem, litografija iz leta 1859, (s kataloga)

Obisk v štiavniškem arhivu je bil tudi lepa priložnost, da sem tamkajšnjim arhivistom predstavil delo v Zgodovinskem arhivu Ljubljana in v naši enoti v Idriji ter jih seznanil z jubilejem, ki ga letos praznujemo ob stoletnici delovanja našega arhiva. Ob tej priložnosti smo izmenjali tudi nekaj arhivskih publikacij.

Dva dneva sta bila vsekakor premalo za natančnejše popisovanje gradiva, vendar smo uspeli vzpostaviti stike med arhivoma, tako da ni ovir za prihodnje sodelovanje.

Prihodnji "Erbe Symposium", kot je uradni naziv simpozija, bo leta 2000 v Goldnu, v ameriški zvezni državi Colorado, pogovarjali pa smo se tudi o možnosti, da bi naslednjega, ta bo leta 2002, organizirali v Idriji.

Janez Pirc

Simpozij o Petru Pavlu Glavarju, Rim, 7. - 12. september 1998

Slovenska teološka akademija v Rimu s predsednikom prelatom dr. Maksimiljanom Jezernikom je od 8. do 11. septembra 1998 v Papeškem Slovenskem zavodu v Rimu - Sloveniku organizirala simpozij o Petru Pavlu Glavarju. Iz Ljubljane so k pripravi simpozija največ prispevali tajnik Teološke fakultete v Ljubljani dr. Eda Škulj in profesorja na tej fakulteti dr. Metod Benedik in dr. Frane Oražem.

Peter Pavel Glavar se je rodil 2. maja 1721 in umrl 24. januarja 1784. Deloval je v Komendi in na Lanšperžu ter je kot duhovnik, gospodarstvenik, čebelar in mecen skušal čim bolj pomagati takratnemu siromasnemu človeku k višji izobraženosti in s tem do boljšega kosa kruha. Sodel je v krog razgledanih Slovencev iz sredine 18. stoletja.

Z njegovo podobo so se v preteklosti ukvarjali že življenjepiseci, kot npr.: Stratil, Rechfeld, Vrbovec, Padlogar, Demšar... ter pisatelja Ivan Pregelj z Odisejem iz Komende in Ivan Sivec v knjigi In večno bodo cvetele lipe. Simpozij v Rimu je skušal najprej osvetliti obdobje in prostor, v katerem je P. P. Glavar živel, in nato še njegovo raznavrstno delovanje.

Prvi sklop Glavarjevega simpozija v Sloveniku je odprla razprava dr. Franceta M. Dolinarja s splošnim orisom Vojvodine Kranjske sredi 18. stoletja, nadaljeval pa prispevek akademika dr. Jožeta Mlinarča s predstavitvijo Malteškega viteškega reda v Sloveniji, saj je Commenda Sv. Petra sodihala pod njegovo pristojnost, tako kot na slovenskem ozemlju še ležeči komendi v Melju pri Mariboru in na Palzeli. Predstavitev prostora in dobe sta nadaljevala dr. Janez Höfler - ta je govoril o Komendski fari do Glavarja, in dr. Vincenc Rajšp z opombami Komende na jožefinskih zemljevidih. Gašper Šnidr je predstavil posebitev ozemlja malteške Commende Sv. Petra v arheoloških dohah in Graščina v Komendi v Glavarjevi

dobi. Z Graščino se je P. P. Glavar srečal kot dojenček, ko ga je mati odložila na njen prag in v njej je pozneje kot upravnik komende do izgradnje beneficijature zagotovo tudi bival. To poročilo je dopolnil še mag. Matevž Košir s prispevkom o posestvu v Komendi, v obdobju, ko ga je imel v zakupu Peter Pavel Glavar. Posestvo je bilo sicer v lasti Malteškega viteškega reda. Nadalje so udeleženci simpozija spoznali takratne gospodarske razmere in razlike med Gorenjsko in Dolenjsko, ter jih lahko tudi primerjali. Dr. Stane Granda je predstavil še Glavarjevo posestvo Lanšprež, kamor se je Glavar v letu 1766 umaknil, ker mu malteški viteški red ni hotel več podaljšati pogodbe za najem Commende Sv. Petra. S temi razpravami je bila nekako končana tudi predstavitev časa in prostora, v katerem je P. P. Glavar živel in deloval.

Naslednji dve razpravi sta pomenili nekak prehod med prvim in drugim sklopom, saj sta se že neposredno nanašali na P. P. Glavarja. V prvi je Matjaž Ambrožič predstavil z Glavarjevega prednika v Komendi Testaferata, (baron Pietro Giacomo Testaferata). Ta naj bi bil kljub duhovniškemu stanu Glavarjev oče, čeprav tega ni nikoli priznal. V drugi razpravi je dr. Metod Benedik predstavil celotno Glavarjevo življenjsko pot.

Drugi sklop se je začel z Glavarjevim katehetskim delom, predstavil ga je dr. Slavko A. Snoj, Glavarjeve pridige je predstavil dr. France Škrabl in Glavarjeve spise dr. Ciril Sorč. Pri spisih bi omenil le to, da je doslej veljalo prepričanje, da je P. P. Glavar avtor petih obranjenih zvezkov teoloških spisov. Po burni diskusiji pa smo ugotovili, da so to le zapiski, ki so nastajali ob njegovem študiju teologije.

Šolstvo v 18. stoletju s poudarkom na Glavarjevi šolski dejavnosti je predstavil Stane Okoliš, Glavarjevo (malteško) karitativno dejavnost in Glavarjev grb pa Tadej Jakopič. Tu se je tudi izkazalo, da Glavar, kljub temu, da je bil upravnik malteške Komende in pozneje lastnik gospodarske Lanšprež, ni bil malteški vitez, ker pravila reda pač nezakonsko rojenim niso dovoljevala vstopa.

Glavarjevo korespondenco sta predstavila dr. Lojzka Bratuž - predstavila je Glavarjevo dopisovanje z Attemsom, in dr. Borut Košir - predstavil je z Glavarjevo dopisovanje s Testaferato, ki je bil hkrati njegov predhodnik v Komendi, njegov nadrejeni kot komendator malteške viteške komende in - kot že prej omenjeno, tudi njegov oče, čeprav tega ni nikoli javno priznal.

Glavarjeva izobraženost in razgledanost sta vidni v še danes obranjeni Glavarjevi knjižnici. Predstavila jo je Anda Peterlin. Glavar je bil avtor prvega slovenskega "gospodarskega" teksta, Pogovora o čeheljih rojih, ki ga v Rokopisni zbirki hrani Arhiv Republike Slovenije, in zato je o Glavarju in čehelarstvu spregovoril dr. France Oražem. Glavar je bil duhovnik in o njegovem delu z verniki je v razpravi Glavar in ljudska pobožnost spregovoril dr. Slavko Kranjc. Ker je hotel P. P. Glavar preprostega človeka čimbolj izobraziti, je v letih svojega bivanja v Komendi iz Kamnika pripeljal tudi Jakoba Zupana, avtorja prve

slovenske opere Belin, ki žal ni obranjena v celoti. O odnosu P. P. Glavarja do glasbe je spregovoril dr. Edo Škulj v razpravi Glavar in cerkvena glasba. Ker pa so P. P. Glavarja preučevali tudi že v polpretekli dobi, že pred tem simpozijem, je ta raziskovanja osvetlil Jože Pavlič. Orisal je delo enega največjih Glavarjevih poznavalcev, in sicer v razpravi Glavar v delu Viktorijana Demšarja. V omenjeni razpravi je bil podan tudi kratek oris tega pomembnega moža.

Sledili sta še mninostnozgodovinski razpravi dr. Ane Lavrič: Glavar in komendska cerkev ter Glavar in cerkev v Tunjicah, ki jo je P. P. Glavar po vzoru bazilike Sv. Neže v Rimu zgradil v spomin na svojo nezakonsko mater.

Za sklep simpozija smo lahko slišali razpravi dr. Marjete Humar o Glavarjevi slovenščini in dr. Marije Stanonik o Glavarju v slovenskem slovstvu.

Glavarjev simpozij v Rimu je vsaj meni ostal v spominu kot izjemno natančno strokovno in tehnično organiziran (referenti smo bili seznanjeni s tematiko in potekom že leto prej, tako da smo se lahko temeljito pripravili in dejavno sodelovali v diskusijah). Avtorji lahko svoje razprave po simpoziju še dopolnijo. Vsi prispevki bodo objavljeni v samostojnem zborniku Glavarjevega simpozija, ki bo izšel pri Mohorjevi družbi februarja 1999.

Gašper Šmid

Za objavo prispevka INZ ni pridobil soglasja avtorja